

ATVINNU- OG UMHVERFISMÁL - Ályktanir Haustþings SSV 2021

Haustþing SSV, haldið 29. september 2021, leggur fram eftirfarandi ályktanir um atvinnu- og umhverfismál:

Atvinnulíf á Vesturlandi

Atvinnulíf á Vesturlandi hefur gengið í gegnum miklar breytingar undanfarin ár. Sjávarútvegur og landbúnaður voru áður langstærstu atvinnugreinarnar, en hlutdeild þeirra er mun minni í dag en áður. Á mótí kemur að stóriðnaður á Grundartanga og ferðapjónusta hafa vaxið mjög hratt. Sama má segja um opinbera þjónusta og þjónustu almennt, sem er orðin afar mikilvæg atvinnugrein. Vissulega hefur þessi þróun verið misjöfn eftir svæðum á Vesturlandi og segja má að þróun atvinnulífs endurspeglar í íbúabróun á Vesturlandi. Það blasir við að samfélagið mun áfram ganga í gegnum miklar breytingar og því er mikilvægt að atvinnulíf á Vesturlandi geti unnið að nýjum hugmyndum og tileinkað sér hluti sem skipta máli. Klasar, sjálfbærni í iðnaði/matvælaframleiðslu, hagnýting efnis og auðlindastrauma og hringrásarhagkerfið eru allt þættir sem munu hafa áhrif á þróun í framtíðinni svo dæmi séu tekin.

Ferðapjónusta

Á Vesturlandi hefur verið mikill vöxtur og metnaðarfull uppbygging í ferðapjónustu, bæði mannvirki og þjónusta. Fyrirtæki í ferðapjónustu eru fjölbreytt og bjóða upp á afþreyingu, gistingu og veitingarekstur. Þetta eru lítil og stór fjölskyldufyrirtæki, rekstrarfélög og stór þjónustufyrirtæki sem starfa um allt land. Ferðapjónusta er þannig orðin stór og mikilvægur atvinnuvegur og virkur þáttur í lífi fólks á Vesturlandi.

Vegna COVID-19, hefur orðið mikill samdráttur í ferðalögum á milli landa og ferðapjónusta sem byggir á erlendum ferðamönnum hefur því átt erfitt uppdráttar. Aukin ferðalög Íslendinga innanlands og hröð fjölgun erlendra ferðamanna þegar létt var á ferðatakörkunum í sumar hefur þó bjargað miklu. Vegna fyrirsjáanlegra þrenginga hjá fyrirtækjum í ferðapjónustu á komandi vetri

Í kjölfar COVID-19 telur haustþing SSV mikilvægt að stjórnvöld hugi að framlengingu úrræða til stuðnings greininni og ferðaþjónustan geti haldið áfram að byggja upp sína starfsemi í samkeppnishæfu rekstrarumhverfi.

Einnig vill haustþingið brýna stjórnvöld til að stíga markviss skref til leiðbeiningar og einföldunar á regluverki um ferðaþjónustu, með það að leiðarljósi að starfsumgjörðin sé ekki hamlandi, íþyngjandi eða dragi úr samkeppnishæfni fyrirtækja í ferðaþjónustu á Íslandi sem starfa í samkeppnisumhverfi á heimsmarkaði.

Þetta COVID-19 tímabil hefur verið mikið álag á fólk og fyrirtæki sem eru starfandi í greininni en ferðaþjónustuaðilar eru þrautseigir og við sjáum að víða er mikill hugur í fólki að halda áfram og bæta um betur. Með stofnun Áfangastaðastofu Vesturlands þar sem unnið er að samþættum verkefnum fyrir áfangastaðinn Vesturland, hefur skapast vettvangur fyrir sveitarfélög, þjónustuaðila, aðra hagaðila og stoðþjónustu ferðamála að vinna saman að þróunarverkefnum sem og gæða- og markaðsmálum til að efla ferðaþjónustu á Vesturlandi.

Haustþing SSV lýsir yfir ánægju sinni með stofnun Áfangastaðastofu Vesturlands og hvetur bæði stjórnvöld og heimamenn til að styðja vel við þá starfsemi og nýta sér þann vettvang til að efla samstarf, auka gæði og styðja við vöxt ferðamála á Vesturlandi. Áriðandi er að Áfangastaðastofa sé í nánnum tengslum við sveitarfélög. Auk þess hvetur haustþingið til þess að rannsóknir í ferðaþjónustu verði stórlega eflar, greininni til framdráttar.

Matvælaframleiðsla

Heilnæmi íslenskra matvæla og hreinleiki náttúrunnar eru eftirsótt gæði í heimi sívaxandi eftirspurnar eftir matvælum og vatni. Vesturland er kjörið til matvælaframleiðslu með öflugan landbúnað, útgerð og fiskvinnslu sem saman mynda góðan grunn til sóknar í matvælaframleiðslu og áherslu á aukna fullvinnslu á svæðinu til aukinnar verðmætasköpunar.

Sjávarútvegur

Á Vesturlandi eru sjávarbyggðir þar sem reknar eru litlar og stórar útgerðir, fiskvinnslur og fiskmarkaðir. Fyrirtækin mynda undirstöðuatvinnuveg viðkomandi byggða og eru leiðandi í nýsköpun og vörubrúun.

Nokkur styr hefur lengi verið í þjóðfélaginu um umgjörð sjávarútvegs á Íslandi, t.d. vegna veiðigjalda, úthlutunar aflaheimilda og samþjöppunar, sem skapar óvissu og erfiðleika fyrir þá sem starfa í þeirri atvinnugrein. Mikilvægt er því að skapa sátt og stöðugleika um starfsumhverfi sjávarútvegs þannig að atvinnugreinin geti þróast áfram á grundvelli sjálfbærrar nýtingar, greitt sanngjarnt nýtingargjald af auðlindinni og eflst samfélaginu öllu til hagsbóta.

Haustþing SSV beinir því til ráðamanna að stuðla að frekari sátt um sjávarútveg og viðhalda stöðugleika.

Sveitarfélög á Vesturlandi hafa ítrekað ályktað um nauðsyn þess að núverandi fyrirkomulag hrognkelsaveiða verði endurskoðað. Taka má sem dæmi vorið 2020 þegar fyrirkomulagið var mjög óhagfelld grásleppuútgerð og vinnslu á Vesturlandi. Þar kom glögg í ljós að núverandi fyrirkomulag skapar sjómönnum og vinnslum erfið rekstrarskilyrði og skekkir samkeppnisstöðu þeirra. Því er afar brýnt að Alþingi taki hið fyrsta til umfjöllunar breytingar á fyrirkomulagi hrognkelsaveiða til þess að bæta rekstrarumhverfi sjómanna og vinnslu með langtíma hagsmuni greinarinnar að leiðarljósi.

Mikilvægt er að rannsóknir á lífmassa Breiðafjarðar og Faxaflóa verði stórlega auknar, þannig að betri þekking fáiast sem er forsenda ákvarðana um sjálfbæra nýtingu hafsins á öllum sviðum.

Haustþing SSV lýsir yfir áhyggjum sínum af íþyngjandi veiðigjöldum, sérstaklega fyrir minni útgerðir. Ljóst er að hröð samþjöppun mun eiga sér stað í atvinnugreininni verði ekki breyting á núverandi fyrirkomulagi veiðigjalda og því er hætt á að þessi grunnstoð atvinnulífs á Snæfellsnesi muni eiga erfitt uppdráttar. Jafnframt lýsir haustþing yfir áhyggjum af þróun sjávarútvegs á Vesturlandi.

Landbúnaður

Á Vesturlandi eru landbúnaðarhéruð og -svæði sem byggja á hefðbundnum fjölskyldubúskap á litlum og stórum búum, þá er úrvinnslustöð í landbúnaði meðal stærstu vinnuveitenda í Dalabyggð. Mikilvægt er að standa vörð um þessa starfsemi. Vaxandi áhugi er á heimavinnslu og sölu beint frá býli og mikilvægt er að hlúa vel að slíkum sprotum. Huga þarf að regluverki svo það hamli ekki nýsköpun og framþróun í greininni. Fyrirsjáanleg eru mörg tækifæri í landbúnaði sem tengjast umhverfis og loftslagsmálum og miða að því að fullnusta skuldbindingar og markmið Íslands um kolefnishlutleysi árið 2040 .

Stöðugar umræður eru um það landbúnaðarkerfi sem við búum við í dag og deilur um það í þjóðfélaginu hafa gert starfsumhverfi landbúnaðarins óstöðugt og erfitt. Það er því mjög mikilvægt fyrir þau landssvæði sem byggja afkomu sína á þessari atvinnugrein að sátt náist um íslenskan landbúnað, þar sem landbúnaður er víða forsenda þess að byggð haldist í sveitum landsins. Landbúnaður og matvælaframleiðsla styður einnig við vöruþróun vegna ferðaþjónustu og er byggðafesta fyrir ýmsa byggðakjarna í dreifbýli. Haustþing SSV lýsir yfir miklum áhyggjum á mjög erfiðri stöðu sauðfjárræktar og bendir á að sauðfjárrækt er grunnatvinnuvegur á hluta Vesturlands. Má í því sambandi nefna Dalabyggð sem er svæði sem hefur verið í vörn og búið við stöðuga fækkun íbúa um langt árabíl. Haustþing SSV leggur á það áherslu að í aðgerðum stjórnvalda verði hugað að erfiðri stöðu þeirra svæða sem eiga afkomu sína að stórum hluta undir sauðfjárrækt og úrræði hafi það markmið að verja þau svæði sem byggja afkomu sína á sauðfjárrækt. Auk þess hvetur haustþingið til þess að rannsóknir, nýsköpun og þróun í landbúnaði verði stórlega eflidar, greininni til framdráttar.

Haustþing SSV 2021 hvetur til þess að stöðugleika í raforkukostnaði garðyrkjubænda verði aukinn, til þess að gera greinina samkeppnishæfa og stuðla að fjárfestingu, nýsköpun, og þróun í greininni. Með þessu verði hlutdeild innlendar framleiðslu aukin sem er sérstaklega mikilvægt á COVID-19 tímum.

Iðnaður/Grundartangi

Atvinnusvæðið á Grundartanga er mikilvægt fyrir Vesturland. Við áframhaldandi þróun svæðisins er nauðsynlegt að horfa til fjölmargra tækifæra í framleiðslu og þjónustustarfsemi sem nýta sér hafnarmannvirki og þekkingarumhverfið á Grundartanga. Aukið samstarf fyrirtækja og nýsköpun er megindrifkraftur framþróunar svæðisins til að gera það enn eftirsóknarverðara fyrir nýja starfsemi með lágmarks umhverfisáhrif.

Fyrirtæki á svæðinu hafa á undanförunum árum lagt metnað sinn í að draga úr umhverfisáhrifum sínum með ýmsum ráðstöfunum, t.d. að draga úr notkun jarðefnaeldsneytis, n draga úr rykmengun og losun koltvísýrings út í andrúmsloftið. Fyrirtækin vilja skapa sátt við umhverfi sitt og samfélag og vera ábyrg í sínum rekstri.

Haustþing SSV áréttar mikilvægi þess að styrkja og tryggja enn frekar innviði atvinnusvæðisins á Grundartanga með tilliti til framboðs á raforku, vatni og ekki síst samgangna til og frá svæðinu og við höfuðborgarsvæðið, en það er ein mikilvægasta forsenda fyrir atvinnuuppbyggingu á Grundartanga.

Grundartangi í lykilhlutverki í loftslagsmálum og orkuskiptum

Markmið Íslands er að ná kolefnishlutleysi árið 2040 og að landið verð óháð jarðefnaeldsneyti fyrir árið 2050. Vegna hagnýtingar umhverfissvænnar orku er Ísland í öfundsverðri stöðu og í raun í dauðafæri til að verða fyrst þjóða til að hætta notkun á jarðefnaeldsneyti. Framleiðsla rafeldsneytis úr endurnýjanlegum orkugjöfum er mikilvægt skref á þeirri vegferð. Þróunarfélag Grundartanga ásamt samstarfsaðilum hafa kannað fýsileika þess að framleiða rafeldsneyti á Íslandi og er Grundartangi án efa eitt heppilegasta svæði á landsins til slíkrar framleiðslu. Þar liggja einnig mikil tækifæri í nýtingu á glatvarma frá Elkem og öðrum fyrirtækjum til raforkuframleiðslu, til hitaveitu og annarra verkefna sem hagnýta varma og aðra efnisstrauma iðnfyrirtækja á Grundartanga. Undirritaðar hafa verið viljayfirlýsingar um frekari rannsóknir á tækifærum á Grundartanga við Veitur, Carbfix, Landsvirkjun og fleiri aðila.

Haustþing SSV fagnar áherslum stjórnvalda í orkuskiptum og loftslagsmálum og leggur áherslu á að skýr stefna verði mótuð um hlutverk opinberra orkufyrirtækja í orkuskiptum. Þá hvetur þingið til þess að regluverk styðji við framleiðslu rafeldsneytis og skapaðir verði grænir hvatar sem hvetji til fjárfestinga í grænum lausnum.

Verkefni til eflingar svæða

Sveitarfélög, í samvinnu við atvinnulíf og félagasamtök á Vesturlandi, hafa sýnt frumkvæði í að koma á fót samstarfi og verkefnum til að styrkja byggð og atvinnuuppbyggingu á grunni sjálfbærrar nýtingar náttúruauðlinda. Sem dæmi má nefna Svæðisgarðinn Snæfellsnes.

Haustþing SSV fagnar þessum verkefnum og hvetur stjórnvöld til að styðja ríkulega við slíkt samstarf, sem miðar að því að samþætta vernd og nýtingu svæðisbundinna auðlinda.

Nýsköpun

Mikilvægi nýsköpunar í atvinnulífi hefur aldrei verið meiri en nú. Fyrirséðar eru miklar samfélagsbreytingar, innleiðing nýrrar tækni á öllum sviðum. Unnin hefur verið mikil heimavinna og grunnur að frjórri starfsemi til nýsköpunar af öllum toga verið lagður á Vesturlandi. Þar má nefna Rannsóknar og nýsköpunarsetrið Breið á Akranesi, Nýsköpunar- og þróunarsetur háskólanna á Vesturlandi og stofnun samvinnurýma- og nýsköpunarsetra á öllum þéttbýlisstöðum á Vesturlandi ásamt Nýsköpunarneti Vesturlands sem tengja á saman þessar starfsstöðvar. Þetta er kjörin vettvangur til að leiða og örva nýsköpun á Vesturlandi. Að Nýsköpunarneti Vesturlands munu standa háskólar, framhaldsskólar, fyrirtæki og einstaklingar á svæðinu. Ennfremur eru starfsstöðvarnar sem er verið að stofna góður farvegur til að taka á móti störfum án staðsetningar og fjarvinnsluverkefnum af öllum toga. Atvinnuráðgjöf SSV hefur markvisst komið að stuðningi við frumkvöðla og fjármagn úr Sóknaráætlun Vesturlands hefur nýst til nýsköpunar og sem beinn stuðningur við frumkvöðla.

Mikilvægi nýsköpunar í atvinnulífi hefur aldrei verið meiri en nú. Fyrirséðar eru miklar samfélagsbreytingar og innleiðing nýrrar tækni á öllum sviðum. Haustþing SSV leggur áherslu á hlutdeild Vesturlands verði tryggð varðandi fjármuni til nýsköpunar í landshlutanum.

Haustþing SSV fagnar flutningi leigufélagsins Bríetar í Borgarnes og hvetur stjórnvöld til frekari aðgerða á flutningi starfa og auknu framboði á störfum án staðsetningar, en slík aðgerð er mjög mikilvæg til að auka byggðafestu á svæðinu og laða að nýja íbúa.

Umhverfismál/loftslagsmál

Haustþing SSV tekur undir mikilvægi aðgerða í umhverfismálum, sem kalla á margvíslegar leiðir til að ná markmiðum ríkisstjórnarinnar sem hafa verið settar fram í loftlagsmálum og öðrum umhverfismálum. Mikilvæg aðgerð til að ná þessum markmiðum er að ríkið tryggi jöfnun í dreifingu og kostnaði raforku í landinu.

Sveitarfélögin á Snæfellsnesi hafa sýnt frumkvæði í þágu sjálfbærrar þróunar á Íslandi undanfarinn áratug. Haustþing SSV samþykkir að sveitarfélögin á Vesturlandi munu leitast við að hafa græn gildi að leiðarljósi í allri sinni starfsemi og miða ákvarðanatöku við að reyna að lágmarka neikvæð umhverfisáhrif af henni. Þau skulu beita fyrirbyggjandi aðgerðum til að koma í veg fyrir rýrnun náttúrulegra og menningarleg auðlinda og hvetja fyrirtæki, stofnanir, félög og einstaklinga til að fylgja því fordæmi og bæta frammistöðu sína í málefnum sjálfbærrar þróunar.

Haustþing SSV fagnar að látið hefur verið af áður kynntum áformum um álagningu urðunarskatts. Sveitarfélög á Vesturlandi hafa mörg hver hafið eða eru í undirbúningsvinnu að söfnun og meðhöndlun á lífrænum úrgangi, auk annarra aðgerða sem miða að því að draga verulega úr urðun. Sorpurðun Vesturlands lauk snemma á þessu ári stefnumótunarvinnu um helstu áherslur sveitarfélaganna á Vesturlandi varðandi bættu meðhöndlun úrgangs. Fyrir liggur samningur á milli sorpsamlaga á suðvesturhorni landsins um innleiðingu nýrra leiða og lausna til breyttrar meðhöndlunar á þeim úrgangi sem til fellur á Íslandi og best verður leyst með hátækniþrenslu. Þessi vinna er farin af stað og Haustþing SSV hvetur til þess að henni verði hraða og ítrekar

mikilvægi þess að ríkið komi að þessu stóra verkefni og taki þátt í fjármögnun þess. Verulegar áskoranir liggja fyrir sveitarfélögum á Vesturlandi vegna breytinga á regluverki um meðhöndlun úrgangs.

Mikil áhersla verður á komandi árum á loftslagsmál og getur Vesturland verið þar í fararbroddi. Environice vann ítarlega skýrslu fyrir SSV um kolefnisspor Vesturlands. Í skýrslunni sem kynnt var s.l. voru jafnframt tillögur að aðgerðum til þess að draga úr kolefnislosun á Vesturlandi. Í starfsáætlun SSV sem liggur fyrir þessu þingi er lagt til að unnin verði sameiginleg loftlagsstefna fyrir Vesturland sem miðar að því að landshlutinn uppfylli loftslagsmarkmið Íslands. SSV mun safna saman aðgerðaráætlunum sveitarfélaga á Vesturlandi í loftslagsmálum og halda utan um uppfærslur þeirra.